

DE MARTERACHTIGEN

DE BOOMMARTER (*Martes martes*)

Uiterlijke kenmerken

De boommarter lijkt goed op de steenmarter. De totale lengte van de ram ligt tussen de 75 en 80 cm. De moeder is wat kleiner. Heeft ongeveer dezelfde bruine kleur. De verschillen zijn dat de borst en de buik van de boommarter meer geel dan wit zijn. De borstvlek is ook niet zo gevorkt maar meer afgerond. Heeft net als de steenmarter een vrij lange staart.

De geluiden die de boommarters maken zijn heel verschillend.

Voortplanting

Net als de steenmarter, heeft ook de boommarter een vertraagde dracht. De paring gebeurt in de zomer, maar de bevruchte eicel komt pas in januari in de baarmoeder. De 3 tot 6 jongen worden meestal in april geboren. De kraamkamer is dikwijls een holle boom of bijvoorbeeld een oud nest van een zwarte specht.

De jongen worden blind geboren en kunnen maar zien als zij 6 weken zijn. Op een leeftijd van 6 maanden zijn zij zo groot als de moeder. Toch duurt het tot het tweede jaar na de geboorte eer de monogaam levende boommarters geslachtsrijp zijn.

Biotoop en voedsel

Zoals de naam al aangeeft, heeft de boommarter een voorkeur voor bossen. Al is hij wel in staat om ook buiten de bossen te leven. In tegenstelling tot de steenmarter, mijdt de boommarter de aanwezigheid van menselijke bewoning.

De boommarter is een nog betere klimmer dan de steenmarter. Hij is zelfs in staat om een eekhoorn met succes

te achtervolgen door de kruinen van de bomen. Toch zoekt hij het grootste deel van zijn voedsel op de grond. Dat bestaat uit aas, insecten, amfibieën, eieren, vogels, kleine zoogdieren tot de grootte van een

konijn en vruchten.

Predatoren

De boommarter heeft bij ons nauwelijks natuurlijke vijanden. Het grootste gevaar voor hem komt van de mens. Het eten van vergiftigd aas, vervolging en het verkeer zijn reële bedreigingen.

Verspreiding in Vlaanderen

De boommarter komt in Vlaanderen slechts in zeer beperkte mate voor. De belangrijkste oorzaak is wellicht het ontbreken van voldoende gebieden met de nodige rust.

STEENMARTER (Martes foina)

Uiterlijke kenmerken

De steenmarter (fluwijn) is een bruin tot grijsbruin dier met een witte buik en borst. De lichte onderwol wordt volledig bedekt door de bruine dekharen. Met een lengte tot 75 cm. en een gewicht van ruim 2 kilo is de ram een flink dier. De moeder is een stuk kleiner. De lengte van de staart is ongeveer een derde van de totale lengte.

Produceert een scala aan knorrende, piepende en sissende geluiden.

Voortplanting

De steenmarter is één van de marterachtigen met een vertraagde dracht. De paring is in de zomer, maar de implantatie van het embryo vindt maar plaats 3 maanden vóór de geboorte. De totale dracht duurt zo ongeveer 38 weken. De 3 tot 7 jongen blijven ongeveer 2 maanden in het nest. Zij zijn maar volwassen na een jaar en geslachtsrijp in het tweede jaar na de geboorte. De steenmarter leeft monogaam en heeft een eigen territorium.

Biotoop en voedsel

De steenmarter is nog meer dan de bunzing te vinden in de omgeving van menselijke bewoning. Als het

niet te uitgestrekt en vlak is, kunnen wij hem overal tegenkomen. Woont graag in schuren, op zolders of zelfs in kruipruimten onder de vloer.

Maakt zich nogal eens ongeliefd door zijn grote voorliefde voor eieren. Niet alleen kippeneieren, maar bijvoorbeeld ook de eieren van duiven. Vaak overleven ook de duiven zo'n bezoek niet. Verder eet hij vogels, kleine zoogdieren, amfibieën en vruchten. Om de één of andere reden kruipt hij graag onder de motorkap van een auto en bijt dan de bedrading stuk.

Predatoren

Als dier dat overwegend 's nachts actief is en door zijn flinke afmetingen, heeft hij weinig vijanden. Vervolging door de mens en het verkeer maken de meeste slachtoffers.

Verspreiding in Vlaanderen

De steenmarter is de laatste decennia aan een geweldige opmars bezig vanuit het oosten. Het is nu in vrijwel volledig Vlaanderen geen zeldzaam voorkomend dier meer.

DE WEZEL (*Mustela nivalis*)

Uiterlijke kenmerken

De totale lengte, gemeten van de neus tot de punt van de staart, is slechts ongeveer 22 cm. voor het vrouwtje en 27 cm. voor het mannetje. Daarmee is de wezel onze kleinste marterachtige. De kleur van het lichaam met uitzondering van borst en buik is roodbruin. De borst en de buik zijn wit. De overgang van bruin naar wit is onregelmatig afgelijnd. Zoals bij de meeste marterachtigen is de kop tamelijk rond met kleine oren.

Maakt een geluid dat wel op blaffen lijkt. Dat, en zijn hoofdvoedsel, maakt dat hij in sommige streken muishondje genoemd wordt. Als zij onderling vechten is het een meer piepend en sissend geluid.

Voortplanting

De paring heeft meestal plaats tussen februari en april. Na een dracht van ruim 6 weken, worden de

meeste jongen dan ook in april en mei geboren. Het nest kan een hol van een rat of een konijn zijn, maar het kan zich ook onder een hoop hout of stro bevinden. Soms hebben zij 2 worpen in één jaar. Een worp bestaat uit 4 tot 6 jongen die de eerste weken blind zijn. Zij blijven ongeveer 12 weken bij de moeder en zijn dan volwassen. De in het voorjaar geboren jongen zijn al geslachtsrijp in datzelfde jaar.

Biotoop en voedsel

De wezel houdt van een afwisselend landschap met cultuurgronden, houtwallen en ruigte. Van grote bossen en uitgestrekte weidegebieden moet hij het niet hebben.

Het voedsel bestaat voor een groot deel uit muizen. Zeker het kleine moertje is in staat om een muizenhol binnen te gaan. Toch zal de wezel ook grotere prooien als ratten niet uit de weg gaan. Ook een vogel is niet veilig voor hem. Hij is zelfs in staat om jonge mezen uit een nestkast te halen. Hoewel de wezel eigenlijk een nachtdier is, is hij dikwijls ook overdag actief. Zeker in de tijd dat er jongen zijn.

Predatoren

Hoewel de wezel tot de predatoren behoort, is hij toch ook vaak zelf het slachtoffer. Dat kan van een andere marterachtige zijn, maar ook van katten, uilen en dagroofvogels. Vroeger werd hij ook, al was het ten onrechte, door de mens vervolgd. Ook het verkeer eist vaak slachtoffers.

Verspreiding in Vlaanderen

De wezel is bij ons een algemeen voorkomend diertje. Overal waar er voldoende dekking en voedsel is, komt hij voor. Met uitzondering van de paartijd, heeft elke wezel een eigen territorium. Afhankelijk van het voedselaanbod kan dat één vierkante kilometers bedragen. Meestal is het veel minder.

HERMELIJN (Mustela erminea)

Uiterlijke kenmerken

De lengte van het moertje is ongeveer 28 cm. en die van de ram 40 cm. Het roodbruine zomerkleed lijkt

goed op dat van de wezel. Alleen is de punt van de staart zwart en de ivoorkleurige borst en buik mooi afgelijnd. In de winter worden de hermelijnen bij ons wit, behalve de punt van de staart. In het zuiden van Europa blijven zij ook in de winter bruin. Ook bij ons worden sommige dieren niet meer helemaal wit. Maakt een blaffend geluid en is net zo nieuwsgierig als de wezel.

Voortplanting

De paartijd of roltijd valt in februari en maart. Na ongeveer 2 maanden worden de 3 tot 8 jongen geboren. De kraamkamer kan zowel in een konijnenhol, een mollennest als onder een hoop hout zijn. Jonge hermelijnen worden blind geboren, maar zijn al na ca. 10 weken zelfstandig. Toch blijven moeder en jongen vaak bijeen tot de winter. De jongen zijn het jaar na de geboorte geslachtsrijp.

Biotoop en voedsel

De omgeving waar hermelijnen leven, heeft veel te maken met het aanbod van voedsel. In de duinen en andere plaatsen met veel konijnen, zijn zeker hermelijnen aanwezig. Ook bosranden, houtwallen en heggen hebben hun voorkeur. Zeker als er dan ook nog water in de omgeving is.

De hermelijn is een felle jager die konijnen achtervolgt tot in hun holen en woelmuizen tot in het water. Hij klimt met gemak in bomen om eieren of jonge vogels uit het nest te halen. Schrikt er niet voor terug om een prooi aan te vallen zoals een konijn of een muskusrat, die groter is dan hij zelf is. Toch bestaat zijn belangrijkste voedsel uit kleine knaagdieren als muizen en ratten.

Predatoren

Omdat het hermelijn niet alleen 's nachts maar ook overdag jaagt, wordt hij zowel het slachtoffer van nacht- als dagroofvogels. Ook een vos is in staat om een hermelijn te bemachtigen. Zijn belangrijkste belager is nog altijd de mens. Zowel het verkeer als vervolging eisen verreweg de meeste slachtoffers.

Verspreiding in Vlaanderen

Hoewel het hermelijn overal voorkomt, zijn er merkkelijk minder dan wezels en bunzingen. Of vervolging daarvan de enige oorzaak is, wordt nooit helemaal duidelijk.

BUNZING (Putorius putorius)

Uiterlijke kenmerken

De ram van de bunzing, of fis zoals hij ook wel genoemd wordt, heeft een lengte inclusief de staart tot ruim 60 cm. Het moertje is ongeveer een derde kleiner. De wollige ondervacht is roomkleurig. De dekharen zijn donkerbruin, maar bedekken niet volledig de ondervacht waardoor er lichte plekken zichtbaar zijn. De kop is bruin met het bekende lichte “masker”. De bunzing heeft de typische gang van de marterachtigen met de naar boven gekromde rug. Heeft klieren aan de staartbasis waarmee hij als verdediging een geel stinkend vocht kan verspreiden.

De alarmkreet is een kekkerend geluid.

Voortplanting

De monogaam levende bunzing werpt in april of mei na een draagtijd van 6 weken, 3 tot 7 jongen. Zij zijn bij de geboorte blind en bijna wit van kleur. Zij worden vaak geboren in een oud konijnenhol, soms ook in een schuurtje of onder een hoop hout of stro. Na ongeveer 2 maanden verlaten zij de nestplaats. De jonge rammen worden dan vlug zelfstandig. De moertjes blijven meestal tot in de herfst bij de moeder. Zij zijn in het jaar na de geboorte geslachtsrijp. Het territorium is veel minder scherp afgebakend dan bij andere marterachtigen.

Biotoop en voedsel

De bunzing heeft een voorkeur voor een landbouwgebied met wat heggen en houtwallen. Hij maakt gebruik van de menselijke aanwezigheid door in schuren en stallen te wonen. Ook de daar vaak aanwezige muizen en ratten vormen een trekpleister.

Het voedsel bestaat uit kleine knaagdieren, andere kleine zoogdieren, eieren en (jonge) vogels, amfibieën, insecten en vruchten. Hij legt graag een voorraad voedsel aan. Zo worden kikkers met een beet in de nek verlamd om later als vers voedsel te dienen.

Predatoren

Als dier dat overwegend 's nachts actief is, heeft de bunzing weinig te lijden van dagroofvogels. Voor uilen is hij net iets te groot. De vos ziet wel kans om hem te pakken. Vervolging door de mens en misschien nog meer het verkeer vormen de grootste bedreiging.

Verspreiding in Vlaanderen

De bunzing komt overal in Vlaanderen voor. Het is bovendien een marterachtige die zich goed kan aanpassen aan de menselijke samenleving. Hoewel er geen nauwkeurige cijfers over zijn, zou het wel eens de meest voorkomende marterachtige kunnen zijn.

DE DAS (Meles meles)

Uiterlijke kenmerken

Met zijn gedrongen lichaam van ca. 75 cm. en een korte staart van zo'n 15 cm. lijkt de das meer op een kleine beer dan op een marterachtige. De ruwe borstelige haren zijn zwart met wit waardoor de grijze kleur ontstaat. Rug en buik zijn bijna zwart. De lichte strepen vanaf de snuit tot de schouders en één midden over de kop tot op de rug zijn wit tot crèmekleurig. Door de korte poten is de schouderhoogte slechts 30 cm. De forse nagels aan de voorpoten dienen niet alleen om zijn hol burcht) te graven, maar ook om voedsel te zoeken. Het mannetje is wat forser dan het vrouwtje. De dassen hebben een nogal schommelende gang.

Bij het foerageren maakt hij snurkende en knorrende geluiden. Af en toe geeft hij een luide krijsende schreeuw.

Voortplanting

Hoewel dassen kolonies vormen, leven zij monogaam. De paartijd valt in de zomer van juni tot augustus. Omdat de bevruchte eicel pas in december begint te groeien, duurt de dracht bijna 7 maanden.

Meestal worden er in februari of maart 2 tot 3 grijswitte jongen geboren. Het duurt 7 tot 8 maanden eer die zelfstandig zijn. In het tweede levensjaar zijn zij geslachtsrijp. De das heeft vaak slechts om het jaar jongen.

Biotoop en voedsel

De das maakt zijn burcht bij voorkeur in een afwisselend landschap. Een heuvelachtig gebied met weilanden, akkers, heggen en houtwallen is ideaal voor hem. De burcht heeft veel gangen die de das zelf

graaft. Die worden regelmatig gevoerd met vers gras en ander materiaal. Omdat er in zo'n burcht soms meer dan 10 dassen wonen moet er voldoende voedsel in de omgeving zijn. Gelukkig voor de das is hij niet kieskeurig. In feite is het meer een omnivoor dan een carnivoor. Zijn menu bestaat voor een flink deel uit regenwormen. Daarnaast eet hij ook aas, insecten, kleine zoogdieren, vruchten, wortelen, en zelfs haver en maïs.

Predatoren

Wat de natuurlijke predatoren betreft heeft de das geen problemen. Ook de vos laat hem gerust en maakt soms zelfs gebruik van zijn burcht. Het grote gevaar komt van de mens. Hoewel de das meer nuttig dan schadelijk is, bleven de tijden door allerlei verzinsels hem achtervolgen. Het lijkt erop dat die tijd nu voorbij is.

Verspreiding in Vlaanderen

Doordat de das slechts op enkele plaatsen voorkomt, is het over heel Vlaanderen gezien een weinig talrijk voorkomend dier. Op enkele uitzonderingen na leven dassen in het oosten van Vlaanderen. Hun aanwezigheid wordt aangegeven door de burchten en de sporen die zij nalaten. Als echte nachtdieren zijn zij zelden te zien.

DE OTTER (Lutra lutra)

Uiterlijke kenmerken

De otter is echt een dier van het water. Dat is dan ook te zien aan het 60 tot 85 cm. lange lichaam met een spits toelopende staart van 35 tot 55 cm.. Het torpedovormige lichaam is egaal bruin, met een grijswitte borst en buik. Hij heeft een nogal platte kop die bij de iets grotere ram zwaarder is dan bij de moer. Tussen de nagels van de

korte poten bevinden zich zwemvliezen. De openingen van de neus en de oren kunnen afgesloten worden.

Door de grote longinhoud is de otter in staat om 4 minuten onder water te blijven en dan enkele

honderden meters af te leggen.

Als geluid kennen wij vooral het bekende fluiten dat in de paartijd te horen is.

Voortplanting

Buiten de periode van de paring, heeft elke otter een eigen territorium. De paartijd is niet seizoensgebonden. Volgens sommigen zou de otter ook een vertraagde dracht hebben. De draagtijd zou dan 9 maanden zijn. Anderen houden het op 62 dagen. Het nest is meestal een hol op een rustige begroeide plaats aan de oever.

De 2 tot 5 grijze jongen zijn de eerste weken blind. Reeds na ruim 6 weken worden zij gespeend, maar het duurt nog tot zij 3 maanden zijn voor zij hun bruine vacht hebben. Dan is ook het moment aangebroken waarop de moeder hen leert zwemmen. De moeder zorgt volledig alleen voor het grootbrengen van de jongen. Meestal blijven zij in haar territorium tot de volgende paring.

Biotoop en voedsel

De otter heeft voldoende grote gebieden met zuiver water nodig. Dat kan zowel een rivier, een meer of een kreek zijn. Een voorwaarde is wel dat er begroeide oevers zijn en er voldoende rust is. Zeker het mannetje heeft een territorium nodig van enkele tientallen hectaren. De moeder stelt zich, als er voldoende voedsel is, met minder tevreden.

Het voedsel bestaat grotendeels uit vis. Daarnaast eet hij ook krabben, ratten, vogels, kikkers enz.. De wat grotere prooien worden aan land opgegeten.

Predatoren

De enige predator is bij ons de mens. Tot in 1965 werd er in België nog een premie betaald voor elke gedode otter. Maar ook het onvrijwillig doden doordat de otter bijvoorbeeld een fuik binnenzwemt komt voor. Daarnaast is er vooral de recreatiedruk van de watersporters en het verkeer die een bedreiging vormen.

Verspreiding in Vlaanderen

Volgens sommigen is de otter sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw bij ons verdwenen. Anderen zijn van mening dat er enkele otters overgebleven zijn. Dat zou onder meer het geval zijn in de rivier de IJzer.